

Woord vooraf

Het doel van onderliggend document is alle organisaties en hun achterbannen, betrokken bij de Arbocatalogus Afvalbranche, voorzien van tekstmateriaal over opzet, doelen en gebruik van de arbocatalogus. De teksten kunnen worden gebruikt bij de eigen communicatie over de arbocatalogus. Teksten mogen letterlijk worden overgenomen of een inspiratiebron zijn voor eigen teksten. Met het bieden van deze teksten wordt geborgd dat de communicatie over de arbocatalogus eenduidig is.

Meer informatie hierover kunt u krijgen bij het secretariaat van de Stichting Arbocatalogus Afvalbranche.

Secretariaat StAA

Postbus 2184

5202 CD 's-Hertogenbosch

t. 073 – 627 94 44

info@arbocatalogus-afvalbranche.nl

Wat is de Arbocatalogus Afvalbranche?

Arbowet is de basis

De Arbowet vormt de basis voor de eisen die we in Nederland stellen aan veiligheid en gezondheid tijdens het werk. De wet geeft doelvoorschriften. Het gaat om het minimum-beschermingsniveau dat bedrijven moeten bieden aan werknemers, zodat zij veilig en gezond kunnen werken. De Arbowet geeft werkgevers en werknemers sinds 2007 de ruimte om zelf invulling te geven aan de wijze waarop ze binnen hun sector aan de wet willen voldoen. Zij hebben een eigen verantwoordelijkheid en maken samen afspraken over de wijze waarop zij aan de doelvoorschriften in de Arbowet voldoen.

Eigen arbocatalogus

Werknemers-, werkgevers- en brancheorganisaties werken samen aan de Arbocatalogus Afvalbranche. Deze arbocatalogus biedt maatregelen voor vele mogelijke gevaren in de afvalbranche. Het is een hulpmiddel voor werkgevers en werknemers van afvalbedrijven. Voor het beheersen van de veiligheids- en gezondheidsrisico's, die bedrijven signaleren in hun risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E), zijn in de arbocatalogus maatregelen te vinden. Met het nemen van deze of vergelijkbare maatregelen kunnen ongevallen en gezondheidsschade worden voorkomen of in elk geval beperkt. De maatregelen in de Arbocatalogus Afvalbranche zijn gebaseerd op de praktijk en ervaring van werkgevers en werknemers uit de afvalbranche. Dit maakt het een goed op de praktijk aansluitende arbocatalogus. Het toepassen van maatregelen is overigens niet vrijblijvend. De Nederlandse Arbeidsinspectie (voorheen: Inspectie SZW) hanteert de arbocatalogus als uitgangspunt bij de handhaving (zie '[Standaard voor branche](#)').

Maatregelen op brancheniveau

De Arbocatalogus Afvalbranche geeft enkel een beknopte beschrijving van gevaren in de branche. Het is namelijk geen RI&E, waarin het bedrijf vastlegt in hoeverre de kans bestaat dat het effect van een gevaar zich daadwerkelijk in de dagelijkse praktijk kan voordoen. De arbocatalogus geeft op brancheniveau maatregelen. Bedrijfs- en functiespecifieke maatregelen worden niet in de arbocatalogus beschreven. Niet alle in de arbocatalogus beschreven maatregelen moeten in alle gevallen verplicht worden toegepast. Alternatieve maatregelen die de werknemer minstens zo goed beschermen, kunnen met een goede onderbouwing ook worden getroffen. Wanneer een gevaar zich in het bedrijf in veel mindere mate of op een andere manier voordoet, kan het bovendien zo zijn dat met toepassing van een deel van de maatregelen het risico in de dagelijkse praktijk van het bedrijf voldoende wordt beperkt.

Standaard voor branche

De Nederlandse Arbeidsinspectie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid toetst de arbocatalogus en kijkt daarbij naar aansluiting op doelgroep, representativiteit opstellers, beschikbaarheid arbocatalogus, voldoen aan doelvoorschriften en begrijpelijkheid. Na goedkeuring door de Nederlandse Arbeidsinspectie is de arbocatalogus de standaard voor veilig en gezond werken binnen de gehele branche. Bij het toetsen van de arbocatalogus kijkt de Nederlandse Arbeidsinspectie nadrukkelijk of de [Arbeidshygiënische Strategie](#) is toegepast. De Arbowet verlangt dat maatregelen in een bepaalde volgorde worden genomen, waarbij allereerst naar de bron van het probleem wordt gekeken. Dat wordt een Arbeidshygiënische Strategie genoemd. In het verleden zijn diverse maatregelen afgekeurd omdat de strategie niet was gevolgd.

Wat biedt de Arbocatalogus Afvalbranche?

Eigen verantwoordelijkheid

Bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor het eigen arbobeleid. Zij voeren een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) uit en stellen op basis hiervan een plan van aanpak op. In het plan maken zij zelf een keuze voor de toe te passen maatregelen.

Hulpmiddel bij het nemen van maatregelen

De Arbocatalogus Afvalbranche is hierbij een hulpmiddel voor werkgevers en werknemers. Het doel van de arbocatalogus is bedrijven in de afvalbranche in staat te stellen om met de in de arbocatalogus opgenomen maatregelen te komen tot een goede invulling van de voorschriften van de Arbowet en onderliggende regels. De arbocatalogus moet beschikbare oplossingen voor iedereen gemakkelijk toegankelijk maken. Bedrijven kunnen voor de in hun bedrijf geïnterpreteerde risico's in de Arbocatalogus Afvalbranche mogelijke maatregelen vinden. De werkgever blijft zelf verantwoordelijk voor het meten van de risico's die werknemers lopen en of de getroffen maatregelen voldoende bescherming bieden.

Technische haalbaarheid en economische motieven

De Nederlandse Arbeidsinspectie (voorheen: Inspectie SZW) beschouwt de maatregelen in de arbocatalogus met het [statusstempel Goedgekeurd](#) als de 'stand der techniek'. Met de 'stand der techniek' worden de nieuwste technologische ontwikkelingen en inzichten bedoeld, die dusdanig technisch haalbaar zijn, dat de bedrijven in de branche hiervan in de praktijk gebruik kunnen maken. Economische motieven mogen bij de overwegingen om een maatregel toe te passen geen rol spelen, zeker niet als het gaat om het beheersen van blootstelling aan kankerverwekkende stoffen zoals kwartsstof, asbestvezels, stof van hardhout en dieselmotoremissies.

Hoe kunt u de Arbocatalogus Afvalbranche gebruiken?

Eerst bronmaatregelen

De Arbeidshygiënische Strategie is een hiërarchisch stelsel van beheersmaatregelen voor gevaren. De strategie schrijft voor dat het nemen van maatregelen aan de bron de hoogste prioriteit verdient. Als bronmaatregelen voorhanden zijn, kan niet met bijvoorbeeld persoonlijke beschermingsmiddelen worden volstaan. Ook hebben collectieve maatregelen de voorkeur boven persoonlijke. Van deze strategie moet bij de uitwerking van maatregelen worden uitgegaan om aan de Arbowet te voldoen.

Voor de in uw bedrijf met de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) geïnventariseerde risico's kunt u in de Arbocatalogus Afvalbranche gepaste maatregelen vinden. Bij ieder gevaar geeft de arbocatalogus een overzicht van:

- ◆ **Wettelijk verplichte maatregelen:** maatregelen die volgens de regelgeving verplicht moeten worden toegepast in ieder bedrijf
- ◆ **Bronmaatregelen:** maatregelen die (een deel van) het gevaar voorkomen of één of meer oorzaken van het probleem wegnemen.
- ◆ **Technische maatregelen:** maatregelen die met name bestaan uit een fysieke voorziening, zoals een wegafzetting of een noodknop.
- ◆ **Organisatorische maatregelen:** maatregelen die vooral in de organisatie en inrichting van het werk ingrijpen.
- ◆ **Persoonlijke beschermingsmiddelen:** maatregelen die een persoon moet nemen om zichzelf te beschermen tegen een niet anderszins voldoende te beperken risico, zoals adembescherming, gehoorbescherming of veiligheidsschoenen.

Hierbij is het mogelijk dat bijvoorbeeld organisatorische maatregelen voor gaan op technische maatregelen.

Online document

De Arbocatalogus Afvalbranche is een online instrument dat voor iedereen beschikbaar is via www.arbocatalogus-afvalbranche.nl. De arbocatalogus is ingedeeld naar activiteiten. Per activiteit zijn de gevaren en mogelijke maatregelen beschreven. U kunt op de site ook zoeken naar een gevaar of maatregel, zowel rechtstreeks als via de zoekfilters activiteit, risicogroep, risico, maatregel (naar plaats in Arbeidshygiënische Strategie), status en labels. Dit laatste heet 'facet zoeken'. De gevonden maatregelen neemt u op in het plan van aanpak, dat naar aanleiding van de RI&E wordt opgesteld. De praktijk kan ook aanleiding zijn om nieuwe of aanvullende maatregelen te treffen en op te nemen in het plan.

Voorbeeldcase

Risico (zoekopdracht)

In de afvalbranche kunt u tijdens het inzamelen en/of verwerken in contact komen met afval. Hierbij is het risico groot dat zich een prik- of snij-incident voordoet. Zoek in de Arbocatalogus Afvalbranche naar

maatregelen om prik- of snij-incidenten te voorkomen. Zoek ook naar maatregelen die u moet nemen na een prik- of snij-incident.

Maatregelen (zoekmethode)

Open de website www.arbocatalogus-afvalbranche.nl. Klik onder 'Facet zoeken' (rechterkolom) 'Risico' aan. Er volgt een uitgebreid uitrolmenu. In dit menu kiest u 'Prikken en snijden'. Op de pagina (middenblok) verschijnen de resultaten. Deze staan in volgorde van de Arbeidshygiënische Strategie vermeld. Hier vindt u alle maatregelen die u kan treffen om prik- en snij-incidenten te voorkomen. Op dezelfde pagina vindt u ook de maatregelen die u moet treffen na een prik- of snij-incident: Medisch behandelen na prik/snij-incident.

Als u vooraf weet welk type maatregel u zoekt, kunt u ook anders te werk gaan. Klik onder 'Facet zoeken' (rechterkolom) 'Risico' aan. Er volgt een uitgebreid uitrolmenu. In dit menu kiest u 'Prikken en snijden'. In het uitrolmenu vindt u nu onder 'Prikken en snijden' ook 'Maatregel naar plaats in de Arbeidshygiënische Strategie'. Daaronder kunt u een directe keuze maken voor bron-, technische en organisatorische maatregelen of persoonlijke bescherming.

Ook via de linkerkolom kunt u bij de benodigde informatie komen. Wanneer u maatregelen ter voorkoming of na prik- en snij-incidenten bij composteren zoekt, klikt u op 'Composteren en vergisten' en vervolgens vindt u onder de risicogroep 'Aanraking van afval' het risico 'Prikken en snijden'. Bij het openen van deze laatste pagina, verschijnt op de pagina en in de linkerkolom de lijst van bijbehorende maatregelen.

Verder te vinden in de Arbocatalogus Afvalbranche

De arbocatalogus kunt u ook raadplegen om te weten welke wet- en regelgeving, bijvoorbeeld uit het Arbobesluit, van toepassing is bij een bepaald gevaar. Tevens is de arbocatalogus een bron voor voorlichting over arborisico's of te stellen eisen bij investeringen en inkoop. Tot slot is het mogelijk de arbocatalogus te gebruiken voor het opstellen van werkinstructies en procedures voor een te certificeren arbozorgsysteem.

UITWISSELINGSSITE

Op de website van de arbocatalogus is ook een [Uitwisselingssite](#) te vinden. Hierop kunnen afvalbedrijven 'best practices' met elkaar kunnen. Dit deel van de website is géén formeel onderdeel van de arbocatalogus en alleen toegankelijk voor bezoekers met een account.

Wat is de status van de Arbocatalogus Afvalbranche?

Nederlandse Arbeidsinspectie gebruikt arbocatalogus

De Nederlandse Arbeidsinspectie (voorheen: Inspectie SZW) gebruikt de Arbocatalogus Afvalbranche bij haar toezicht in de gehele afvalbranche. Het gaat om alle werkgevers en werknemers in de afvalbranche die actief zijn met inzamelen, milieustraat en KGA-depot, bewerken, composteren/vergisten, verbranden, storten, rioleringsbeheer en met het beheren van de openbare ruimte. De Nederlandse Arbeidsinspectie gebruikt de arbocatalogus dus ook als referentie bij handhaving van bedrijven die niet zijn aangesloten bij één van de betrokken brancheorganisaties of de betrokken werkgeversvereniging.

Status is aangegeven met stempels

De Arbocatalogus Afvalbranche is een 'levend document', het blijft in ontwikkeling. Nieuwe regelgeving en veranderingen in de stand der techniek maken aanpassingen nodig. Op de [website](#) van de Arbocatalogus Afvalbranche is duidelijk aangegeven welke onderdelen van de Arbocatalogus Afvalbranche zijn goedgekeurd door de Nederlandse Arbeidsinspectie. Voor de onderdelen die nog niet zijn goedgekeurd, is aangegeven of, enerzijds deze nog *in ontwikkeling* zijn, of anderzijds dat er *overeenstemming over bestaat tussen werkgevers en werknemers*. De status van de informatie is op elke pagina duidelijk aangegeven met een stempel: goedgekeurd, overeenstemming, ontwikkeling. Het kan ook om achtergrondinformatie gaan. Deze achtergrondinformatie hoort niet bij het formele deel van de arbocatalogus.

De stempels die de status weergeven:



Hoe verhoudt de Arbocatalogus Afvalbranche zich tot andere arboplannen?

De overheid stelt de doelvoorschriften vast in de arbowetgeving. Zij geeft het beschermings- en veiligheidsniveau aan dat bedrijven moeten bieden aan werknemers. In de Arbocatalogus Afvalbranche hebben werkgevers en werknemers deze voorschriften concreet uitgewerkt voor de afvalbranche. Deze biedt maatregelen om risico's bij afvalbedrijven weg te nemen of zoveel mogelijk te beperken.

De arbocatalogus is geen risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E). Als de RI&E is gemaakt, moeten bij de geïnterpreteerde risico's de gepaste maatregelen worden getroffen. Voor die maatregelen biedt de arbocatalogus handvatten. De arbocatalogus geeft slechts een summiere beschrijving van de gevaren in de branche.

Hoewel de mate van blootstelling per taak of functie kan variëren, horen functiespecifieke risico's thuis in een RI&E en niet in een arbocatalogus. De arbocatalogus geeft slechts in grote lijnen een schets van de gevaren in uiteenlopende situaties. De arbocatalogus geeft ook geen werkinstructies voor diverse functies. Functies zijn in verschillende bedrijven op eigen wijze ingevuld en het is aan bedrijven om daaraan de geëigende werkinstructies te koppelen. De arbocatalogus beperkt zich tot de hoofdlijnen, opdat (een deel van) de werkinstructies hieruit is af te leiden.

Als achtergrondinformatie zijn in de Arbocatalogus Afvalbranche wel enkele voorbeelden, werkinstructies en procedures opgenomen.

Wie is verantwoordelijk voor het gebruik van de Arbocatalogus Afvalbranche?

Leidinggevend in de lijn

De verantwoordelijkheid voor veilig en gezond werken ligt in de lijn. De lijn beschikt over de bevoegdheden en middelen om de nodige maatregelen te nemen die bijdragen aan een duurzaam dienstverband en het bereiken van een “gezonde oude dag” van werknemers. Daar worden bijvoorbeeld kosten op lange termijn door WIA, beroepsziekten en andere (mogelijke) gevolgen van onveilig werken afgewogen tegen te maken kosten of commerciële belangen. Medewerkers die zich bezighouden met kwaliteit, arbo en milieuzaken (KAM) faciliteren het veilig en gezond werken.

Preventiemedewerker

Ieder bedrijf is verplicht om ten minste één preventiemedewerker aan te stellen. De preventiemedewerker werkt actief aan het bevorderen van veiligheid en gezondheid binnen het bedrijf. In kleine bedrijven (met 25 of minder werknemers) mag de werkgever ook zelf de preventiemedewerker zijn. De preventiemedewerker heeft vier wettelijk verplichte taken:

- ◆ Het meewerken aan of het opstellen van een RI&E inclusief het plan van aanpak.
- ◆ Het adviseren aan en samenwerken met directie, ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging voor goede arbeidsomstandigheden.
- ◆ Het meewerken aan het uitvoeren van de maatregelen uit onder meer het plan van aanpak.
- ◆ Het samenwerken met en het adviseren aan de bedrijfsarts of de arbodienst.

Daarnaast kan de preventiemedewerker ook andere taken op zich nemen die met arbeidsomstandigheden te maken hebben, zoals het geven van voorlichting aan medewerkers over gezond werken, het onderhouden van contact met de arbodienst of bedrijfsarts, of het fungeren van aanspreekpunt voor het personeel voor vragen en opmerkingen over arbeidsomstandigheden.

KAM-medewerkers ondersteunen

De implementatie van de Arbocatalogus Afvalbranche binnen de bedrijven is een verantwoordelijkheid van de leidinggevende in de lijn. De KAM-medewerkers ondersteunen dit. Binnen bedrijven die niet over KAM-medewerkers beschikken, zal het worden toevertrouwd aan degene die binnen de organisatie met het onderwerp is belast, doorgaans zijn dit leidinggevend/directie of medewerkers van de afdeling personeelszaken en organisatie (P&O).

De KAM-coördinator wordt beschouwd als iemand die namens de directie de lijnorganisatie faciliteert in de communicatie naar de werkvloer. De effectiviteit van zo'n coördinator is afhankelijk van de wijze waarop de directie zijn werk kracht bijzet richting de lijn en werkvloer. Dit kan bijvoorbeeld door het belang en de handhaving te ondersteunen in woord en daad.

Rol OR

De ondernemingsraad (OR) heeft volgens de wet instemmingsrecht als het gaat om arbeidsomstandigheden. Bij elke wijziging, intrekking of nieuwe regeling moet de ondernemer aan de OR vragen of zij kunnen/willen

instemmen met het voorstel of voorgenomen besluit van de ondernemer. De OR moet nagaan of de voorgestelde wijziging past binnen de arboregels. Hierbij kan de OR de Arbocatalogus Afvalbranche als hulpmiddel gebruiken. Als het bedrijf niet groot genoeg is voor een OR, dan heeft de personeelsvertegenwoordiging (PVT) dezelfde rechten als een OR.

Verantwoordelijk voor iedereen

Werkgevers zijn niet alleen voor het eigen personeel verantwoordelijk voor veilig en gezond werken. Zij dragen deze verantwoordelijkheid ook voor 'derden' die op hun terrein werkzaam zijn. Werkgevers moeten zich hiervan rekenschap geven als zij werkzaamheden uitbesteden en uitzendkrachten inhuren. Ook voor klanten en bezoekers die op hun terrein komen dragen zij verantwoordelijkheid.

Bedrijfscultuur bepaalt effectiviteit Arbocatalogus Afvalbranche

De effectiviteit van gemaakte afspraken voor veilig en gezond werken valt of staat met de cultuur binnen een organisatie. Als stoer gedrag wordt beloond (“erbij horen”) en kwetsbaar gedrag wordt bestraft (“uitsluiten”), maakt dat het moeilijk de boodschap om te zetten in daden. Ook wanneer commercie stelselmatig belangrijker is dan veiligheid, is het moeilijk draagvlak te vinden voor maatregelen. Hierin speelt voorbeeldgedrag vanuit de directie een belangrijke rol. Bij alle lagen van een organisatie moet draagvlak zijn.

Vaak wordt gedacht dat het goed is geregeld, maar voor veilig en gezond gedrag zijn afspraken alleen niet voldoende. Het is van groot belang het veiligheidsbewustzijn binnen de organisatie goed te verankeren. Veiligheid moet echt “tussen de oren” zitten. Hiervoor zijn trainingen en bewustwordingscampagnes voor medewerkers nodig. Het goede voorbeeld van degenen met zeggenschap, regelmatige veiligheidsrondes, vaste evaluatiemomenten en elkaar aanspreken op gedrag, zowel horizontaal (van boven naar beneden en andersom) als verticaal (collega’s onder elkaar), zijn van groot belang. Het onderwerp heeft continue aandacht nodig. Het blijkt effectief de boodschap regelmatig te herhalen. Ook variatie in de wijze waarop deze gebracht wordt, is effectief.

Gevaren in de afvalbranche

Veilig en gezond werken is voor werknemers in de afvalbranche een belangrijk onderwerp vanwege de vaak meervoudige, belastende gevaren waaraan de werknemers worden blootgesteld. Vrijwel alle denkbare gevaren en arbeidsrisico's komen in de afvalsector voor.

De belangrijkste arbeidsrisico's voor werknemers in de afvalbranche zijn volgens onderzoek¹:

1. Valgevaar en aanrijdgevaar (veilige inrichting van de arbeidsplaats)
2. Blootstelling aan biologische agentia en gevaarlijke stoffen (kankerverwekkende stoffen als kwartshoudend fijnstof, asbest en dieselmotorenmissie)
3. Machineveiligheid
4. Blootstelling aan fysieke belasting
5. Psychosociale arbeidsbelasting, met name agressie en geweld

1 Bron: [Rapport Inspectie SZW, 2016](#)

Stichting Arbocatalogus Afvalbranche

De Arbocatalogus Afvalbranche is tot stand gekomen door samenwerking tussen werknemersorganisaties **FNV Overheid** en **CNV**, werkgeversvereniging **WENB**, vakvereniging **Het Zwarte Corps** en brancheorganisaties **BRBS Recycling**, **BVOR**, **NVRD** en **Vereniging Afvalbedrijven**.

De organisaties hebben zich samen georganiseerd in de Stichting Arbocatalogus Afvalbranche (StAA). De stichting zorgt voor het actueel houden en verder ontwikkelen van de arbocatalogus. Als u fouten of onvolkomenheden tegenkomt in de arbocatalogus, hoort de stichting het graag. De stichting wil tevens het gebruik van de arbocatalogus bevorderen. Wijziging van regelgeving of wijziging van de stand der techniek kan aanleiding geven tot actualisatie van deze arbocatalogus. Dit wordt voorbereid door diverse werkgroepen van de stichting. Wanneer de partijen in de stichting tot overeenstemming zijn gekomen, leggen zij dit ter goedkeuring voor aan de Nederlandse Arbeidsinspectie (voorheen: Inspectie SZW).

Meer informatie over de inhoud, werking en status van de Arbocatalogus Afvalbranche is te vinden op de [website](#). De StAA is geïnteresseerd in suggesties tot verbetering of behoefte aan uitbreiding van de arbocatalogus.

De Stichting Arbocatalogus brengt twee keer per jaar een nieuwsbrief uit. Deze nieuwsbrief informeert onder meer over nieuwe goedgekeurde onderdelen, het jaarlijkse congres en nieuwe communicatiemiddelen. Aanmelden voor de nieuwsbrief is mogelijk door een e-mail te sturen naar info@arbocatalogus-afvalbranche.nl met als onderwerp 'Aanmelden nieuwsbrief'.

Secretariaat StAA

Postbus 2184
5202 CD 's-Hertogenbosch
t. 073 – 627 94 44

info@arbocatalogus-afvalbranche.nl



BOND VAN
MACHINEGEBONDEN
PERSONEEL



